

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ПТНЗ ДО ВИБОРУ Й РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Дмитро Закатнов,
завідувач лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

У сучасних соціально-економічних умовах, які характеризуються зростанням ступеня невизначеності, варіативністю соціального буття, глобалізаційними процесами в економіці тощо, суттєво змінюються вимоги до професійної підготовки фахівців. Фахівцю, орієнтованому на професійний розвиток, уже недостатньо мати знання, уміння та навички в рамках певної професії. Він повинен сформулювати в процесі навчання уявлення про власну професійну кар'єру та навички активної поведінки на ринку праці, навчитися управляти своїм професійним розвитком, сприймати й акумулювати інформацію із суміжних галузей тощо. Одним із концептів, що відбивають результати довгострокової активності особистості в професійній області, є професійна кар'єра. При цьому підготовку учнів професійно-технічних навчальних закладів до вибору й реалізації професійної кар'єри можна розглядати як засіб підвищення їхньої конкурентоспроможності на локальному та міжнародному ринках праці, зниження суспільних витрат на професійну підготовку молоді за рахунок сформованості в неї чіткого образу професійної траєкторії тощо.

Професійна кар'єра розглядається нами як динамічний процес, який передбачає мультиаспектний особистісний і професійний розвиток людини. В організаційному аспекті кар'єра є цілеспрямованим професійним зростанням, розширенням професійної компетентності, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди, пов'язаних з якістю діяльністю працівника, в особистісному аспекті – як суб'єктивно усвідомлені власні судження людини щодо свого професійного майбутнього та ставлення до нього, очікувані шляхи самовираження у праці і задоволення нею, індивідуально усвідомлена позиція і поведінка, пов'язані з професійним досвідом людини, в соціальному аспекті – як уявлення щодо кар'єрних маршрутів та шляхів досягнення успіхів, з точки зору суспільних потреб і цінностей у професійній діяльності [1].

За такого підходу освітня діяльність ПТНЗ повинна спрямовуватися на формування в учнів готовності до вибору й реалізації професійної кар'єри. Зазначена готовність є стійким особистісним утворенням, що характеризується наявністю позитивно динамічного обсягу релевантного досвіду, через який в нього накопичуються знання й виробляється ставлення до себе і до професійної праці, а також вміння та навички, за допомогою яких особистість самоідентифікується, обирає, планує й готується до професійної діяльності та інших життєвих можливостей, що у своїй сукупності й утворюють

її професійну кар'єру [2]. Структура готовності учнів ПТНЗ до вибору й реалізації професійної кар'єри включає такі компоненти: емоційно-оціночний (показниками якого є сформованість системи професійних ціннісних орієнтацій, мотивів вибору професії та здійснення професійної діяльності, рівень розвитку професійних інтересів та їх відповідність обраній професії), когнітивний (характеризується сформованістю знань профінформаційного характеру, загальних знань, професійно необхідних знань, знань щодо особливостей власної особистості), прогностично-дієвий (характеризується вмінням приймати обґрунтовані рішення стосовно майбутньої професійної діяльності, практичними діями з побудови та реалізації освітньо-професійної траєкторії, здатністю до працевлаштування), і самооцінний (характеризується адекватністю самооцінки учнем власного фізичного розвитку та розумових здібностей, вчинків, мотивів, причин своєї поведінки, ставлення до оточуючих і до самого себе).

Досягнення мети щодо формування готовності до вибору й реалізації професійної кар'єри передбачає, зокрема, формування в учнів ПТНЗ уявлень про професійну кар'єру та уявлень про професійний успіх. Формування уявлень учнівської молоді про професійний успіх є процесом створення суб'єктами освітнього процесу педагогічних умов для підвищення ступеня суб'єктності учня професійно-технічного навчального закладу шляхом розкриття його потенційних можливостей та активізації особистісних ресурсів, що сприяє проектуванню й реалізації особистої професійної перспективи [3]. Формування уявлень про професійну кар'єру є процесом конструювання особистістю мисленної схеми аналізу й розв'язання завдань, пов'язаних з професійним майбутнім, що забезпечуватиме планування перспектив професійної кар'єри, зробить її образ структурованим й емоційно привабливим, узгодженим з суспільними вимогами, індивідуальними потребами й можливостями.

Психолого-педагогічні умови підготовки учнівської молоді до вибору і реалізації професійної кар'єри передбачають: організацію особистісно орієнтованого професійного розвитку майбутніх фахівців на всіх етапах професійного становлення; застосування компетентнісно-орієнтованих технологій професійного розвитку майбутніх фахівців; проектування і реалізацію освітнього процесу в формах і технологіях, адаптованих до індивідуальних потреб та професійних цінностей особистості; впровадження навчально-програмного і методичного забезпечення, необхідного для побудови й реалізації індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх фахівців; застосування психолого-педагогічного супроводу особистісно орієнтованого професійного розвитку учнів тощо.

Список використаних джерел:

1. Лозовецька В. Методологічні підходи до формування кар'єри майбутніх фахівців / Валентина Лозовецька // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 8 / Інст-т проф.-тех.освіти НАПН України; [Ред. кол.:

В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – С. 21–27.

2. Алексеева С. Формування готовності учнівської молоді до вибору і реалізації професійної кар'єри: від теорії до практики / Світлана Алексеева // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 5 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Вид-во ІІТО НАПН України, 2013. – С. 80–85.

3. Орлов В. Ф. Аксиогенез уявлень учнів ПТНЗ про професійний успіх / В. Ф. Орлов // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць : Вип. 9 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол.: В. О. Радкевич(голова) та ін.]. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. – С. 27–34.